

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

POMM1083

LUKItuki, 24.10.2024

Jenni Ruotsalainen, jenni.m.ruotsalainen@ju.fi

LUKI-vaikeus

- Vaikeudet lkemisessa ja kirjoittamisessa
 - Kapea-alainen erityisvaikeus, joka ei johdu kehityksellisistä pulmista, sairaudesta tai oppimismahdollisuuksien puutteista
- Ilmenee Suomessa useimmiten
 - Lukemaan oppimisen vaivalloisuutena (kirjain-äänne)
 - Lukusujuvuuden ongelmina
 - Kirjoitusvirheinä
 - Osassa määritelmistä myös luetun ymmärtämisen vaikeuksina
- Tarkkaavuuden ja sujuvuuden taitojen varmistaminen on tärkeää läpi koulupolun
 - “pullonkaulataitoja”, etenkin sujuvuus Suomen kontekstissa
- Tällä demolla painopiste luetun ymmärtämisen vaikeuksissa

} myöhemmin haasteet vieraiden kielten oppimisessa

Lukemisen yksinkertainen malli

(Simple view of reading)

Gough & Tunmer, 1986

Vaikeudet luetun ymmärtämisessä

- Vaikeudet eivät aina johdu vaikeuksista lukemisessa (esim. riittämätön lukusujuvuus)
 - Kirjoitettu vs. puhuttu kieli? →
- Heikko sanavarasto
 - Oppilaan kieli sama kuin koulun kieli?
 - Kodin ja koulun keskustelukulttuuri
 - Lukuharrastuneisuus
- Kielenkehityksen vaikeudet (kehityksellinen kielihäiriö)
 - Äännejärjestelmän hallinta (fonologia)
 - Sanojen muodostaminen ja taivuttaminen (morfologia)
 - Sananlöytäminen
 - Lauseiden muodostaminen (syntaksi)
 - Merkitysten ymmärtäminen (semantiikka)
 - Kielen käyttö (pragmatiikka; näkyy esim. vuorovaikutustilanteissa)
 - Kielellinen oppiminen ja muisti

Puhuttu ja kirjoitettu
kieli kehittyvät
vastavuoroisesti

PUHUTUN JA KIRJOITETUN KIELEN VÄLISET YHTEYDET

LUKU- JA
KIRJOITUSTAITO

Kirjain-ääne-
ja äänne-kirjain-
vastaavuuksien hallinta

Lukemisen tarkkuus
ja oikeinkirjoitus

Lukemisen ja
kirjoittamisen sujuvuus

Ymmärtävä lukeminen ja
tuottava kirjoittaminen

Kirjoitetun kielen
tarkoituksenmukainen
käyttö

Kielen käyttötaidot
(*pragmaattiset taidot*)
ilmenevät kyvyssä tulkita ja
käyttää kieltä tilanteeseen ja
asiayhteyteen sopivalla tavalla.

Kirjain-ääne- ja äänne-kirjainvastaavuuksien hallinta sekä lukemisen tarkkuus ja oikeinkirjoitustaito edellyttävät

- **äännejärjestelmän hallintaa** (*fonologiset taidot*) ja
- tietoisuutta sanojen äännerakenteista eli **äännetietoisuutta**.

Nimeämisen ja sananlöytämisen tarkkuus ja sujuvuus mahdollistavat lukemisen ja kirjoittamisen tarkkuuden ja sujuvuuden.

Kielellistä muistia tarvitaan

- äänteelliseen kokoavaan lukemiseen ja
- laajempien asiakokonaisuuksien mielessä pitämiseen.

Luetun ymmärtäminen ja tuottava kirjoittaminen edellyttävät

- **sanaston hallintaa** (*leksikaaliset taidot*),
- sanojen ja ilmausten monien **merkitysten ymmärtämistä** (*semanttiset taidot*),
- sanojen **taivutusmuotojen hallintaa** (*morfologiset taidot*) sekä
- **lauserakenteiden ja kieliopillisten suhteiden hallintaa** (*syntaktiset taidot*).

KIELELLISET TAIDOT

Ryhmätyöskentely

- Jakaudutaan moniammatillisiin ryhmiin
- Ideaalitapauksessa tunnet (hyvin) ryhmästä korkeintaan vain yhden toisen opiskelijan

Case

- 5. luokalla olevalla oppilaalla on vaikeuksia luetun ymmärtämisessä. Vaikka lukeminen tuntuu sujuvan, oppilas pystyy vaihtelevasti vastaamaan eri tasoihin kysymyksiin niin suullisesti kuin kirjallisesti. Kokeisiin kertaaminen on hankalaa ja oppilas kokee, että hänellä ei jää mikään mieleen.
- Keskustelkaa ryhmässä, millaisia ajatuksia oppilaan tilanne nostaa mieleenne.

→ Kuvaus on riittämätön. Oppilaan vaikeudet voivat johtua esim.

- epätarkasta ja työläästä lukemisesta ("tuntuu sujuvan" ei ole riittävän tarkka tieto) tai vaihtoehtoisesti sujuvasta mutta täysin mekaanisesta lukemisesta
- sanavarastosta
- nimeämisen haasteista
- muistista
- tarkkaavuudesta ja/tai toiminnanohjauksesta

TUKIVASTEMALLI

ARVIOINTI – TUEN SUUNNITTELU – TOTEUTUS – SEURANTA

Jatkotyöstö

- Viekää casea eteenpäin ja tarkentakaa kuvausta
 - Voitte hyödyntää aiempia kokemuksianne oppilaiden kanssa tai kehitellä lukivaikeuksiin pohjaavien tietojenne pohjalta esimerkkitapauksen

- Miten toteuttaisitte tuen?
 - Mitä taitoja arvioisitte ja miten?
 - Tulosten ja havaintojen perusteella, mitä taitoa/taitoja lähtisitte tukemaan?
 - Miten jaatte tuen / millä keinoin oppilasta tuetaan
 - luokassa,
 - yksilö- tai pienryhmätilanteessa ja
 - kotona?

Hyödyntäkää peda.netistä löytyviä lomakepohjia suunnittelussa sekä halutessanne LUKILOKI-koulutuksessa laadittua tietopankkia (Lisämateriaalit).

Lisävinkkejä löytyy myös "Lukitukimateriaalit"-välilehdeltä "Vinkkipankki"-tiedostosta

Jatkotyöstö, ryhmätöiden purku

- **Oppilaan lukemisen taso eri osa-alueilla ikätasoa alempana**
 - Lukusujuvuus ikätasoa alempana, sanojen arvailua
 - ALLU LY, vaikeudet monivalintakysymyksissä; faktojen löytäminen tekstistä (Huom! Tämä yksinkertaisimpia ly-taitoja, joita edellytetään jo alemmilla luokilla)
 - Faktojen löytäminen vaikeaa
 - Luokassa lukusujuvuus: kuoroluku (mielekkäämpi alemmilla luokilla), kappaleiden kuuntelu ja seuraaminen; ly tekstistä keskusteleminen
 - Tekstin jakaminen osiin (palastelu)
 - Lukustrategioiden harjoittelu → hyödyllinen kaikille
 - Käsitteiden harjoittelu → sanavarasto
 - Luokassa työskentelyedellytykset: työrauha, etenemisjärjestys näkyviin
 - Pienryhmä
 - Pariluku ja lukuteatteri
 - Teksteistä keskustelu ja monipuolinen lukeminen
 - Ls, mahd lyhyt interventio
 - Toimintatapa: lukupiiri; äänikirjojen hyödyntäminen tekstin rinnalla
 - Kotona
 - Tekstitetyt videot ja äänikirjat
 - Ääneen lukeminen
 - Ly: vuorovaikutteista lukemista kiinnostavista kirjoista
 - Työskentelyedellytykset (uni, ravinto...; rauhallinen työskentelytila)
 - Apukysymykset kokeisiin kertaamiseen
 - Lukuläksyn tsekkaaminen

- **Haasteet yksinomaan ymmärtämisessä**
 - Interventio → lukustrategioiden intensiivinen harjoittelu eo:n kanssa
 - Strategioiden palastelu strategia kerrallaan (säännöllinen seuraaminen)
 - Mielekkäät toimintatavat, esim vertaistyöskentely
 - Ilmeikkään lukemisen ja välimerkkeihin pysähtymisen harjoittelu

Esimerkki luetun ymmärtämisen tehtävästä 1/2

(1,5 s. teksti, 12 kys.)

”Luoliin tai avoimiin kallioseinämiin maalattuja kuvia kutsutaan kalliomaalauksiksi ja kaiverrettuja kalliopiiroksiksi.”

2. Kalliopiiroksiksi kutsutaan
- a) luoliin tai avoimiin kallioseinämiin maalattuja kuvia.
 - b) luoliin tai avoimiin kallioseinämiin kaiverrettuja kuvia.**
 - c) luoliin tai avoimiin kallioseinämiin väritettyjä kuvia.
 - d) luoliin tai avoimiin kallioseinämiin raaputettuja kuvia.

Tehtävään oikein vastanneiden määrä:
6. lk = 53,6 %; 7. lk = 54,9 %

Esimerkki luetun ymmärtämisen tehtävästä 2/2

(1,5

s. teksti, 12 kys.)

”Maalaukset on tehty yleensä jääkauden hiomiin sileisiin kallioihin, jotka nousevat jyrkästi vedestä. Ne ovat usein sisäänpäin kaltevia, ja maalausten yläpuolella saattaa olla suojaava kalliolippa. Tämä on auttanut maalauksia säilymään. Lisäksi sadevesi ja kallion kosteus on tuhansien vuosien aikana liottanut kivistä piihappoa eli silikaa, joka on muodostanut maalausten päälle läpinäkyvän suojakerroksen.”

10. Mikä seuraavista ei ole auttanut kalliomaalauksia säilymään?

- a) **rautapitoisen savimaan muodostama suojakerros**
- b) sadevesi ja kallion kosteus
- c) kalliolippa
- d) sisäänpäin kaltevat kalliot

Tehtävään oikein vastanneiden määrä:
6. lk = 24,4 %; 7. lk = 21,7 %

Esimerkkejä keinoista:

- Puhe vs. kirjoitettu kieli (huom! myös tiedonalakohtaista)
- Sanavaraston kartuttaminen; puuttuvan tiedon täydentäminen
- Toimintaohjeiden seuraaminen (suullinen/kirjallinen)
 - Leikit esim. ”Kapteeni käskee”
 - ”Reseptien” seuraaminen
 - Vrt. Koodaaminen
- Lukustrategioiden käytön opettelu ja käyttö systemaattisesti lukuaineissa (huom! Näiden opettaminen tärkeää kaikille; tehostetusti/yksilöllistetyksi tarvittaessa)
 - Ennen lukemista (esim. aiemman tiedon aktivointi)
 - Lukemisen aikana (esim. vaikeiden sanojen selvittäminen; ymmärtämisen varmistaminen)
 - Tarvittaessa pysähdytään jokaisen virkkeen jälkeen varmistamaan ymmärtäminen.
 - Lukemisen jälkeen (esim. kysymykset, tiivistäminen)
 - Muiden keinojen, esim. visualisoinnin tai äänittämisen, hyödyntäminen
 - Palastele tavoitteet
 - Tekstin laajuus: lause – kappale – yksittäinen teksti – useita tekstejä
 - Mitä vaihetta/strategiaa harjoitellaan
 - Opettajan tuella → itsenäisesti
- ***Vie harjoitellut taidot systemaattisesti kaikkien lukuaineiden opiskeluun***

**Metapuhe ”Mitä/Miksi/Miten”
Opettaja → oppija(t)**

Luetun ymmärtämisen strategiat

Ennen lukemista

Tavoitteiden asettaminen

Tekstin silmäileminen

Aiheen ennakoiminen

Aikaisemman tiedon aktivoiminen

Lukemisen aikana

Lukemiseen syventyminen

Oman ymmärtämisen varmistaminen

Vaikeiden sanojen selventäminen

Muistiinpanojen tekeminen

Lukemisen jälkeen

Kysyminen

Päätelmien tekeminen, asioiden välisten yhteyksien luominen

Tiivistäminen: olennaisen tiedon poimiminen

Kertaaminen

Selkokirjat oppimisen tukena

Alkuperäinen:
Enemmän tekstiä,
Tämä luku 8 sivua

Selkomukautus:
Kuvailevaa tietoa karsittu
Merkkimäärä rivillä rajattu
Luku jaettu kolmeen

Sisällysluettelo
lisätty

Nopola, S., & Nopola, T. Heinähattu, Vilttitossu ja ärhäkkä koululainen.
Selkomukautus Hanna Männikkölahti